

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 3 Kânunsani . 1929

Sayı: 110

Yenisenenin neş'e ve sürur intibalarını arayan gözler en acı bir matemle karşılaştı: Maarif Vekili-miz Mustafa Necati Beyin ölümü... Millî mücadele tarihinin şeref dolu sayfalarında ateşli ve samimi vatanperver Necati B. Türkiyenin irfan sahasında da yükselmesine hayatını vakfetmişti. Necati B. em-sâlsiz bir idare adamı olmaktan fazla gençliğe azim ve feragat nümunesi olmuştur. Nihayet en büyük eserlerinden biri olan Millet Mekteplerinin açıldığı gün ölümüyle yüzbinlerce mektepli yavrularını ağlattı. Hayat kıymetli babasını kaybetmiş olmaktan mütevellit elemelerini ifade edemiyor.

Ariel yahut Shelley'nin Hayatı

Mütercimi: NURULLAH ATA

Muharriri: ANDRÉ MAUROIS

İKİNCİ KISIM

Aşkın Bahçesinde Mezarlar

Skinner Street'teki eve o kadar neş'eli bir hayat veren üç kızdan, şimdi sade Fanny İmley kalmıştı. Yalnız o, Mr. Godwin'in de, Mrs Godwin'in de kızı değilken yanlarından ayrılmayıp onlara baba, anne diyordu; yalnız o, pek müşfik Fanny, kendine ne bir aşık ne de bir koca bulmuştu. Çekingendi, ahlâk ve adat hususunda en küçük noktalara kadar riayet ederdi; erkeklerin methedip mükâfatlandırdıkları iki meziyet. Shelley'nin kendisiyle alâkadar olacağını bir an ümit edebilmiş ve, bir hayli çarpıntı çektikten sonra, onunla mektuplaşıp hayatından, hislerinden bahsetmeğe başlamıştı. Fakat Mary'nin ela gözleri, kat'î bir şekil almalarına Fanny'nin asla müsaade etmediği ümitleri mahvetmişti.

İssızlaşan ve para sıkıntıları ile günden güne kasvetlenen bu evde Mrs. Godwin, öfkesini ondan alıyor; Godwin de onu besliyemeyeceğini, geçinmek için yakında çalışmağa mecbur olacağını ihsas ediyordu. Fanny de bunu istiyor ve muallim olacağını ümit ediyordu; fakat Mary ile Jane'in kaçması o evin kızlarının adını çıkarmıştı ve mektep müdürleri, Godwin'in verdiği terbiyeye itimat edemiyorlardı.

Kız kardeşlerinin roman maceralarına benziyen, hem de tehlikeli, fakat değişikli o çılgınca hayatlarına uzaktan, gıpta ve hüznle, hayran oluyordu. Cenevra Gölü'nün kenarında olmağı ve, bütün Londra'nın bahsettiği o meşhur Lord Byron'la yaşamağı o da nakadar isterdi! „O, resmi kadar güzel mi? Sesi tatlı mı onu da yazın; çünkü bu benim için, insanı dilber kılan şeylerin başlıcalarındandır. Sizin eve, bir komşu gibi, merasim düşünmeden, dostça mı geliyor? Burada rezalet haberlerini her tarafa yayanların iddia ettikleri işi yapabilecek bir adam mı? Bunu bilmek isterdim. Şiirlerini okuduğum zaman o kadar tıneti bozuk bir mahlûk olduğunu kabul edemiyorum. Sorduklarıma cevap verin; ben bir şairi sevince onu, sırf bir insan olark da hürmete lâyık görmek isterim. Shelley'nin onunla bir kayıkta gezmesi kim bilir ne kadar tatlı oldu. Şairin, Julie'nin kendini boğduğu yer için söylediği şiiri okumak isterdim; İngiltere'de ne zaman neşrolunacak? O şiiri, kendi el yazısı ile görebilir miyim? Kendisine pek o kadar eğlencesi olmıyan ve o şiirleri okursa sevinecek bir kız dostunuz olduğunu söyleyin...”

Mary, Claire ve Shelley bu dilber mektupları biraz müteazzımane bir merhametle okuyorlardı. Zavallı Fanny! Ne kadar Skinner Street'li kalmıştı! ne tuhaf! hâlâ Godwin'in romanlarını, Godwin'in işlerini, Mrs Godwin'in hiddetlerini, dünyanın en mühim şeyleri sanıyordu! Onun esareti, o iki genç kadına, hür olduklarını sezdiriyor; onun yalnızlığı aşklarının bütün pahasını hissettiriyordu. Cenevra'dan çıkmadan evvel Mary ile Shelley, onun için bir saat aldılar; biraz istihfakâr bir hediye...

İngiltere'ye dönüp de gidip Bath'a yerleştikleri zaman onu, Londra'dan geçerken gördüler. Mahzundu ve sade yalnızlığından, hiç bir işe bir faydası olmadığından bahsediyordu. Shelley'e „Allaha ısmarladık ” derken sesi titredi. Ona, Bath'a gene eskiler gibi safça, içlerinde kendi hayaltarı ölmüşlerin hâlâ bir canlılık gösterenlere ettikleri o müphem, bir türlü anlatılmaz sitem beliren mektuplar gönderdi. Yeni para sıkıntıları işlerini yarı bırakmağa mecbur olan Godwin, günden güne daha hırçınlaşıyordu; akrabalarından bir hanım Fanny'yi kendi yanına, idare ettiği mektebe alacağını vad-etmişti, fakat o da, Mary ile Claire'in kızkardeşinin, burjuva anneleri cidden pek ürküttüğünü bildirdi.

Bir sabah Shelley,le Bristol'dan garip bir mektup aldılar; Fanny onlara, esrarengiz sözlerle veda ediyordu: „Ben, bir daha gelmeyeceğimi ümit ettiğim bir yere gidiyorum.”

Mary Shelley'ye, derhal Bristol'a gitmesi için yalvardı. Shelley gece avdet etti, hiç bir şey öğrenememişti; ertesi sabah gene gitti ve bu sefer, zihni perişan bir halde döndü.

Fanny, Bristol'dan Swansea'ye giden posta arabasına binmiş ve o şehrin oberjine inmişti; orada, hizmetçi kıza yorgun olduğunu söyleyerek derhal odasına çekilmişti. Ertesi gün otel halkı onun inmediğini görünce odanın kapısını kırıp girmişler ve onu ölü bulmuşlardı. Uzun saçları, yüzünü kapamıştı. Bileğinde, kendisine Shelley ile Mary'nin verdiği saat vardı. Masanın üstünde bir laudanum şişesi ile yarı kalmış bir mektup duruyordu.

“ Kararımı çoktan verdim ; doğması bir felâket olmuş ve hayatı, kendisini beslemeğe çalışarak sihatlerini harap etmiş olanlara boyuna sıkıntı getirmiş olan bir mahlûkun mevcudiyetine nihayet vermek yapabileceğim en iyi şey olduğuna çoktan karar vermiştim. Belki ölümümü duyunca biraz kederlenirsiniz, fakat arası çok geçmez, bir zamanlar Fanny isimli bir kız bulunduğunu unutup bahtiyar olursunuz.

Godwin, *Political Justice*'te, intiharın bir cürüm olmadığı söylemişti; yegâne müşkülât hayatına kasdeden her adam için, otuz sene daha yaşamasından hasıl olacak içtimâî menfaatin, bu teşebbüsüne mani olup olmadığını tayin etmekte. Bu faciadan sonra, kaçışından beri ilk defa olarak, bir mektup yazdı. Bu da o üç matruttan, aileye zarar getirebilecek bu „hadise” den kimseye bahsetmemelerini rica içindi.

Fanny'nin tüyler ürpertici ölümü Shelley'nin sinirlerini çok sarsmıştı; merhametli Mrs Godwin onun, Shelley'yi gizlice sevdiğinden intihar ettiğini ihsas etti. O zaman

Shelley, vaktiyle aldırmadığı bazı heyecan hareketlerini hatırladı ve Fanny'yi daima ikinci derece bir ruh addetmiş olmasına nadim oldu. Harriet'ten ayrı düşüp de her kadın şefkatinde bir melce aradığı zamanlarda, belki kendi de farkına varmadan ve istemeden onun kalbinde ateşli hisler uyandırmıştı. Belki Harriet onun lâkaydiden ve gönül alıcı bir nezaketten başka bir şey ifade etmeyen sözlerini hâlâ-canla beklemiş, tartmış, tahlil etmişti: „Başkalarının ruhunda bu hareketleri takip etmek ne kadar zor: Bir insan istemeden, bilmeden ne kadar ızdıraplara sebep olabiliyor; İnsan bazan derin, bazan hiç bir ümidi olmıyan derin hislerin yanından geçiyor da onların mevcudiyetinden bile haberdar olmuyor! Demek ki bir insan, zulûmkârlıkla olduğu kadar hisleri sezememesi ile de fenalık edebilirmiş!” Bütün bu düşünceler onu sonsuz bir melale sürüklüyordu.

Hüznünden silkinmek için, tek başına gidip, şiirlerinden zekice bir heyecanla bahsetmiş olan genç münekkitt Leigh Hunt'un evine gidip birkaç gün kaldı. Leigh Hunt Londra civarında henüz korular arasında, bacalardan gelen dumanların, kırların ve ağaçların hem şehri, hem de rüstai dilber bir dekor teşkil ettikleri bir mahallede oturuyordu. Karısı Mrianne sade ve okumuş bir kadındı; bir yuva güzel çocukları vardı, Shelley bunlarla oynayıp gezdi. Orada Fanny ile Godwin'i biraz untabildi. Leigh Hunt'larda az kalmış, fakat pek tatlı günler geçirmişti; orada içine yeniden bir sevk ve gayret gelmişti.

Evine döndüğü zaman Hookham, dan bir mektup bulup merakla açtı; çünkü kitapçıdan, iki aydan beri hiç bir haber alamadığı Harriet'in izini buldurmasını rica etmişti. Parasını martta ve eylülde, Westbrook babanın evinden almıştı; teşrinevelden beri nerede olduğu bilinmiyordu. Hookham mektubunda diyordu ki:

“Azizim Efendim, mektubunuzu almak zevkine nail olalı bir aydan fazla zaman geçti; daha evel cevap verememişim elbette hayretinizi mucip olmuştur; cevap yazmak istiyordum, fakat Mrs Shelley ile çocuklarınız hakkında istediğiniz malûmatı elde etmek için çok müşkülât çektim. Ben onun adresini araştırırken gelip kendisinin öldüğünü, intihar etmiş olduğunu haber verdiler. Sizin de takdir buyuracağınız gibi evvela inanmadım. Gidip Mr Westbrook'un dostlarından birini gördüm ve artık şüpheyi imkân kalmadı. Serpentine ırmağından geçen salı günü çıkarılmış. Cesedi tetkik eden hey'et, bu hususta hemen hemen başka hiç bir malûmat alamamış. Şu kararı vermişler: „Bogulmuş bulundu...” Çocuklarınız eyidir ve, zannederim, ikisi de Londra'da „

Shelley, Londra'ya feci bir halde hareket etti. Ekseriya o kadar zevkle baktığı o sarışın çocuk başını ırmakların müstekreh çamuru ve boğulanlara gelen yeşil şişkinlikle pislenmiş bir halde tasavvur ettikçe tüyleri ürperiyordu. Onu, çocuklarını bırakıp böyle çirkin bir ölüme atılmağa sevkeden sebepleri düşündükçe aklından binbir şey geçiyordu.

Londra'da dostları Leigh Hunt ile Hookham, onu muhabbetle karşıladılar ve öğrenebildiklerini anlattılar. *Times*'te şöyle bir haber çıkmıştı: „Salı günü Serpentine'den, giyinişinden bir aile kadını olduğu anlaşılan ve beş altı aylık hamile bir kadın cesedi çıkarılmıştır. Parmağında kıymetli bir yüzük vardır. Zannolunduğuna göre bu faciaya sebep, kocasının ecnebi bir memlekte bulunduğu sırada kendisinin serbestçe hareket etmiş olmasıdır.”

Onun mahallesinde oturan kadınlar bütün bildiklerini anlatmışlardı: Harriet, onları kendisine göndermek istemiyen eski ve sahibesinin hatası yüzünden artık kocasından mektup alamaz olmuş ve onun bir gün gene kendisine avdet etmesinde ümidini kesmişti. O zaman yese düşüp kendini sefahete bırakmıştı. Evvela bir zabitle yaşamağa başlamış, fakat bu da bölüğü müstemlikelere gönderildiği için onu terketmişti. Sonra, yalnızlığa tahammül etmediğinden kendisine pek aşağı tabakadan bir hami bulmuştu: söylenildiğine göre bir sevis... Westbrook'lar çocukları yanlarına alıp onu kabul etmemişlerdi. Gebeliğinden, kimsesizliğinden, bir gün patlak vermesi mukadder olan rezaletten korktuğundan bahsediliyordu. Sonra ırmakta bulunan cseet.

Shelley, pek müthiş bir gece geçirdi... Beş altı aylık hamile... hayatını böyle bitirmek... bu cinnet... Zavallı Harriet'ten kalan bütün o pek vazih, pek hususî hatıralar, arzusuna rağmen, hayaline üşüşüp o son sahneleri tüyler ürpertici bir kuvvetle canlandırıyorlardı. Aşık Harriet, korkak Harriet, meysus Harriet; Shelley bu çehreleri pek eyi tanırdı. Kendisi için birkaç sene hemen hemen bütün kâinata bedel olan bu ismi artık en bayağı, en çirkin fikirlere karıştırmak icap ediyordu. „Beni karım Harriet bir fahişe olsun!... Benim karım Harriet kendini boğsun!...

Bazan kendisinin de me'sul olup olmadığını düşünüyordu. Bu fikri bütün kuvvetiyle reddediyordu: „Yapmam lâzım gelen şeyi yaptım: ben daima, her anda, en mertçe bulduğum şeyi kat'iiyen kendi menfaatımı ve kendimi düşünmeden yaptım. Onu bıraktığım zaman artık birbirimizi seymiyorduk. Onun maişetini gücümün yettiği kadar, hatta ondan da fazla olarak, genişçe temin ettim. Ona karşı hiçde sertlikle, şiddetle muamele etmedim... Yalnız o menfur Westbrook,lar... Hayatımı ve aklımı, öyle sadakatsız ve bayağı bir kadın için feda edebilir miyim?”

Aklı buna hayır diyordu! dostları Hogg ile Peacock hayır diyorlardı. Shelley onlardan bunu tekrar etmelerini rica ediyordu, zira bazan gözlerinin önünde birdenbire parlıyan bir şimşek gibi, kendisinin ifa etmediği esrarengiz ve insanlığın fevkinde bir vazife görür gibi oluyordu. „An'anevî rabitaları kırmakla insanda bilinmez birçok kuvvetlere yol verilir ve o zaman onlar, müthiş neticelerini keşfetmek mümkün olmadan harekete geçerler... Hürriyet ancak kuvvetli insanlar, kendisine lâyık olan insanlar için eyidir... Harriet, küçücük bir ruhtu.” Kendisini suda boğan kızın o çocukça ve sarışın çehresi.

Sabahleyin Mary'ye şafkatlı bir mektup yazdı; onun, Harriet'inki ile bir tezat teşkil eden tatlı ve sakin çehresini göz önüne getirmekten hazduyuyordu. Ondaki iki çocuğu, İlanthe ile Charles,ı kabul etmesini rica ediyordu. Avukatından haber aldığına göre Westbrook, dinî kanaatları ve Miss Godwin'le nikâhsız yaşaması yüzünden çocuklarına bakmağa lâyık olmadığını ileri sürerek onları tevdi etmeğe çalışıyorlardı.

Mütercimi: NURULLAH ATA

